

Māris Jurušs: Laimīgu jauno nodokļu gadu!

31. decembris 2016 05:18

Foto: LETA

Kā jau tas ierasts, katru gadu kaut kas mainās nodokļos. Lai arī sabiedrības un mediju uzmanību pēdējā laikā visvairāk piesaistīja diskusijas par mikrouzņēmumu nodokli, izmaiņas ir gandrīz katrā nodoklī.

Šajā rakstā par gaidāmajām nodokļu izmaiņām sniegšu komentāru, kas balstīts ilggadīgā pieredzē un kompetentā nodokļu politikas analizē, jo Rīgas Tehniskā universitāte ir vienīgā Latvijas augstākās izglītības iestāde, kurā iespējams apgūt starptautiski akreditētu studiju programmu "Muitas un nodokļu administrēšana". Šī studiju programma ir viena no populārākajām valstī un ir iekļauta "Eduniversal" reitinga TOP 50, ieņemot 37. vietu pasaulē starp nodokļu administrēšanas studiju programmām. SESMI mācībaspēki kā eksperti piedalās dažādos starptautiskajos projektos, veic pētījumus un sniedz konsultācijas dažādos muitas un nodokļu jautājumos.

Mazo uzņēmumu nodokļu jautājums – joprojām neatrisināts

Pēc ilgām un aktīvām diskusijām no 2017. gada ir nolemts noteikt mikrouzņēmumu nodokļa (MUN) likmi 15% apmērā no apgrozījuma (bet apgrozījumam līdz 7000 eiro 2017. gadā ir 12%). Šādas neskaidrības pēdējos gados nav bijis ne ar vienu nodokli. Turklāt īsti visiem pieņemams risinājums tā arī nav panākts, un mikrouzņēmumu darbiniekiem joprojām paliek mazas sociālās garantijas.

Faktiski vislielāko sašutumu daudzi mazie uzņēmēji pauda nevis par pašu MUN režīmu, bet izmaiņām valsts sociālās apdrošināšanas obligātajās iemaksās (VSAOI). Proti, atbilstoši jau 2015. gadā noteiktajam pārejas periodam no 2017. gada 1. janvāra vajadzēja stāties spēkā regulējumam par minimālajām sociālajām iemaksām.

Nepieciešamība noteikt minimālās sociālās iemaksas tika pamatota, lai nodrošinātu darbinieku sociālās garantijas. Tomēr šādas normas ieviešana uzņēmumam var palielināt nodokļu slogu, ja darba ņēmējam ir noteikta maza alga un aprēķinātās obligātās iemaksas ir mazākas par minimālajām iemaksām. Tāpēc kontekstā ar izmaiņām MUN arī minimālo VSAOI ieviešana pagaidām tika atlikta. Arī turpmāk mikrouzņēmuma darbinieki tiks sociāli apdrošināti saskaņā ar Mikrouzņēmumu nodokļa likumu, tātad to sociālās garantijas joprojām paliek aktuāls jautājums.

Tāpēc darbs pie nodokļu piemērošanas uzlabošanas mazajiem uzņēmumiem vēl turpināsies arī nākamajā gadā. Ir nepieciešams līdzsvarots risinājums, kas atvieglotu nodokļu piemērošanu maziem uzņēmumiem, bet vienlaicīgi arī nodrošinātu darbinieku sociālās garantijas.

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojumi

Ar 2017. gada 1. janvāri izmaiņas iedzīvotāju ienākuma nodoklī (IIN) paredz neaplikt ar nodokli darba devēja apmaksātos koplīgumā noteiktos darbinieka ēdināšanas izdevumus, nepārsniedzot 480 eiro gadā jeb vidēji 40 eiro mēnesī. Kopumā šādas izmaiņas vērtējamas pozitīvi, lai gan nav īsti skaidrs ierobežojums par koplīgumu.

Turklāt šāda norma diemžēl radīs priekšrocības privātajā biznesā strādājošiem, jo policistiem, medmāsām, skolotājiem un citiem valsts sektorā strādājošajiem diez vai darba devējs apmaksās ēdināšanas izdevumus. Paredzētas arī citas pozitīvas izmaiņas IIN – netiks apliktas stipendijas līdz 280 eiro mēnesī, ko izglītojamam darba vidē balsītu mācību ietvaros izmaksā komersants. IIN atvieglojums tiks attiecināts arī uz nestrādājošu laulāto, kura apgādībā ir nepilngadīgs bērns invalīds. Tāpat minimālo iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksājumu 50 eiro apmērā nepiemēros nodokļa maksātājam, ja tas kopj bērnu līdz divu gadu vecumam.

No nākamā gada tiks ierobežota uzņēmumu ienākuma nodokļa (UIN) samazināšana reprezentatīvajiem automobiļiem. Tāpat, piemērojot UIN, turpmāk tiks noteikts, ka taksācijas periodā pirmstaksācijas periodu zaudējumus ir tiesības segt par summu, kas nepārsniedz 75% no ienākuma, kas aplikams ar UIN pēc veiktās koriģēšanas. Šāda pieeja ierobežos tikai konkrētā taksācijas periodā sedzamo zaudējumu apmēru, vienlaicīgi saglabājot iespēju segt visus iepriekšējos taksācijas periodos (no 2008. gada) radušos zaudējumus neierobežotā laika periodā.

PVN maksāšanas izmaiņas – dārgmetālu biznesā

Būtiskākās izmaiņas pievienotās vērtības nodoklī (PVN) saistās ar to, ka neapstrādātiem dārgmetāliem un to pusfabrikātiem tiek ieviesta apgrieztā PVN maksāšanas kārtība. Līdz ar to plānots samazināt krāpšanos PVN jomā juvelierizstrādājumu un līdzīgu izstrādājumu ražošanā, vairumtirdzniecībā, mazumtirdzniecībā, kā arī pulksteņu un juvelierizstrādājumu remonta nozarē. Vienlaicīgi jāatzīmē, ka PVN krāpšanas problēmas tomēr joprojām pastāvēs, jo ir daudz citu nozaru, kurās nepiemēro apgrieztu maksāšanas kārtību.

Analīze liecina, ka, ieviešot apgrieztu maksāšanas kārtību kādai preču grupai, krāpnieki pārmētas uz citu sektoru. Līdz ar to būtu nepieciešams turpināt sekot līdzi situācijai un, iespējams, ieviest apgrieztās maksāšanas kārtību arī citās nozarēs. Pārējās izmaiņas PVN var nosaukt par tehniskām, jo tās vairāk skar dažādu naudas summu noapaļošanu. Piemēram, tiks noteikts, ka mazas vērtības dāvana ir tāda, kas gada laikā nepārsniedz 15 eiro (iepriekš – 14,23). Šīs un vēl citas līdzīgas izmaiņas būtiski neietekmēs uzņēmējus.

Dārgāka tabaka un alkohols – bez ekonomiskā pamatojuma

Regulāras izmaiņas gaidāmas arī akcīzes nodoklī (AN). Jau pēc iepriekš apstiprināta plāna, sākot no 2017. gada 1. marta, pieaugs akcīzes nodoklis alkoholam, visbūtiskāko palielinājumu veidojot tieši stiprajam alkoholam. Turklāt likmju palielinājums palielina plaisu starp likmēm stiprajiem dzērieniem un alum, kam, raugoties no alkohola satura jeb ietekmes uz veselību, ir viszemākais nodokļa slogs.

Sākot no 2017. gada 1. jūlija, nodoklis pieaugs arī tabakas izstrādājumiem. Turklāt nodokļa palielinājums tabakas izstrādājumiem gaidāms arī 2018. gadā. Papildus tam Saeima arī 2016. gadā veica strukturālas izmaiņas nodokļa likmē cigaretēm. No 2017. gada stājas spēkā izmaiņas, kas nosaka, ka informāciju par maksimālo mazumtirdzniecības cenu, kā arī cigarešu daudzumu vienā cigarešu iepakojuma vienībā norāda uz akcīzes nodokļa markas vai arī uz cigarešu iepakojuma vienības.

Diemžēl akcīzes nodokļa palielinājums ir politisks lēmums, jo tam nav ekonomiska pamatojuma. Valstī joprojām ir liels nelegālais tirgus, jo alkohola un cigarešu cenas Krievijā un Baltkrievijā ir krietni zemākas. Saeima, apstiprinot nodokļa palielinājumu, parasti neparedz vairāk līdzekļu nodokļa iekasēšanai, līdz ar to muita

un nodokļu administrācija ir spiesta piemēroties lielākam nodokļu nemaksāšanas riskam.

Atceļ atvieglojumus elektroenerģijai no atjaunojamajiem resursiem

Ar 2017. gada 1. janvāri tiek atcelts vieglo automobiļu un motociklu nodoklis. Taču pārāk priecāties nav pamata, jo tā vietā tiek veiktas izmaiņas transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa iekasēšanas kārtībā, nosakot jauna veida iekasēšanas kārtību – pēc transportlīdzekļa radītajiem CO₂ izmešiem, un izmaiņu rezultātā, visticamāk, pieaugs izmaksas par auto.

Vairākas izmaiņas no 2017. gada 1. janvāra ir arī dabas resursu nodoklī. Likmes palielināsies gan par ūdens iegūvi, gan par piesārņojumu, gan par akmeņoglēm, gan likumā paredzētas arī citas izmaiņas. 2017. gadā tiks atcelti Elektroenerģijas nodokļa likumā noteiktie elektroenerģijas nodokļa atbrīvojumi elektroenerģijai, kas iegūta no atjaunojamajiem energoresursiem vai hidroelektrostacijās, vai koģenerācijas stacijās, kas atbilst normatīvajos aktos par elektroenerģijas ražošanu koģenerācijas procesā noteiktajiem efektivitātes kritērijiem. Kā galvenais arguments šo atvieglojumu atcelšanai tiek minēta grūti izsekojamā nodokļa atbrīvojuma piemērošana un nodokļa maksāšanas optimizācija, kad komersanti pērk un pārdod elektroenerģijas izcelsmes apliecinājumus, tāpēc atjaunojamo resursu izmantošanas atbalstam tiks meklēti citi piemērotāki risinājumi.

2017. gadā gaidāmas jaunas nodokļu pamatnostādnes

Nākamais gads varētu ļoti būtisks nodokļu politikas izmaiņu ziņā. Ir paredzams, ka Pasaules Bankas (PB) eksperti drīz varētu pabeigt Latvijas nodokļu sistēmas auditu. Pamatojoties uz to, paredzēts izstrādāt jaunas nodokļu pamatnostādnes. Pagaidām PB ekspertu atziņas un iespējamie risinājumi nodokļu politikā plašākai sabiedrībai nav vēl pieejami, un gala diskusijas un strīdi vēl tikai ir gaidāmi.

Valstiska prioritāte būtu PVN krāpšanas apkarošana. Patlaban [Valsts ieņēmumu dienests](#) cīnās ar sekām, ko rada PVN izkrāpšana. Cēloņi meklējami pašā PVN sistēmā. Kā iespējams nākotnes risinājums varētu būt PVN kārtības maiņa, kas noteiks, ka PVN jāaprēķina arī par preču piegādēm uz citām ES dalībvalstīm, tādējādi apturot naudas plūsmu no valsts budžeta, atmaksājot pārmaksāto nodokli, uz ko balstās līdzšinējā fiktīvo uzņēmumu peļņa.

Izvērtējams ir arī jautājums par UIN 0% likmes ieviešanu reinvestētai peļņai. Tas stimulētu uzņēmējdarbību, jo vecinātu investīcijas, celtu produktivitāti, uzlabotu uzņēmumu finanšu rādītājus, veicinātu kredītu piesaisti un uzlabotu ekonomiku kopumā. Nepieciešams arī samazināt nodokļu slogu darbaspēkam, īpaši mazām algām. Lai mazinātu risku par ieņēmumu samazinājumu, ienākuma nodokļa slogs būtu izlīdzināms, nosakot līdzīgu pieeju gan nodoklim no darba algas, gan nodoklim no kapitāla un padarot nodokļu sistēmu progresīvāku. Tāpat vajadzētu ieviest neapliekamo minimumu VSAOI iemaksām, vienlaicīgi nosakot izmaksu griestus. Tā tiktu panākta lielāka progresivitāte un tiktu risināta arī mikrouzņēmumu nodokļa problēma.

Adrese:

<http://www.delfi.lv/news/comment/comment/mariss-juruss-laimigu-jauno-nodoklu-gadu.d?id=48358865>